

Ustvarjanje “središča” v Naklem:
Idejna zasnova stavbe med tradicijo in trajnostjo

avtor: Gregor Jošt | mentor: prof. dr. Alenka Fikfak, univ. dipl. inž. arh. | somentor: doc. dr. Janez Peter Grom, univ. dipl. inž. arh.
UL FA | EMS Arhitektura | Ljubljana | Magistrsko delo | 2025

Povzetek

Magistrsko delo obravnava preoblikovanje prostorov naselij in arhitekturni razvoj tradicionalne tipologije gorenjske podeželske hiše ter raziskuje njen konceptualni prenos v sodobno arhitekturo. Temelji na hipotezi, da je potrebno funkcionalnost in uporabnost odprtih prostorov - tako znotraj naselij kot posameznih stavb - preoblikovati tako, da bodo ustrezali sodobnim zahtevam. Regionalne arhitekturne tipologije so se pojavile kot odziv na specifične prostorske, podnebne, materialne in družbene razmere. Gorenjska hiša se je razvila v specifičnih geografskih okoliščinah in odraža lokalna gradbena načela, prilagojena prevladujočemu podnebnju, razpoložljivim materialom in tradicionalnim načinom življenja. Izživ sodobne arhitekture je ohraniti in na novo interpretirati prostorska in strukturna načela, ki izhajajo iz regionalnih značilnosti, brez da bi se vrnil k nostalgичnemu posnemanju.

Delo se osredotoča na ohranjanje zgodovinske gostote naselij in vključevanje ponovnega občutka središča, hkrati pa arhitekturne značilnosti gorenjske tipologije prilagodi sodobnim zahtevam. Namesto replike tradicionalnih elementov študija analizira načela, kot so prostorska organizacija, materialnost, orientacija in odnos do naravnega okolja. Raziskuje, kako je mogoče ta načela učinkovito reinterpretirati za podporo trajnostni mobilnosti, sodobnim funkcionalnim programom in prilagodljivi rabi odprtih prostorov.

Cilj naloge je pokazati, da lahko premišljen konceptualni prenos tradicionalnih načel služi kot podlaga za sodobne podeželske arhitekturne rešitve, ki pripomorejo, da sodobni posegi spoštujejo tako kulturno dediščino kot razvijajoče se družbene potrebe.

Kontekst

Magistrska naloga obravnava vprašanje identitete razvoja in preobrazbo prostora naselij, ter kot posledico vprašanje arhitekturnega razvoja gorenjskega stavbnega tipa podeželske hiše in njegovega konceptualnega prenosa v sodobno arhitekturo. Temelji na hipotezi, da je potrebno preobraziti funkcionalnost in uporabnost odprtega prostora naselij kot tudi stavb v vpeljavo različnih programov (gospodarsko- in rekreacijsko-druženega, izobraževalnega ter kulturnega). Regionalni arhitekturni stavbni tipi so nastali kot posledica prostorskih, klimatskih, materialnih in družbenih dejavnikov. Gorenjski tip hiše se je razvijal v specifičnih geografskih pogojih in odraža lokalna gradbena načela, prilagojena podnebnju, razpoložljivim materialom in načinu življenja.

Klasični pokrajinski tipi v svoji prvotni obliki v sodobnem arhitekturnem kontekstu ne obstajajo več. Tradicionalne oblike so večinoma nadomestile generične rešitve, ki so pogosto neodvisne od lokalnega prostorskega konteksta. To ne pomeni da koncept pokrajinskega tipa ni več pomemben. Za današnjo arhitekturo je velik izziv ohraniti in reinterpretirati prostorska in konstrukcijska načela, ki izhajajo iz regionalnih značilnosti, ter jih prilagoditi današnjim potrebam.

Naloga se osredotoča na vprašanje, kako je možno ohraniti “preteklo zgoščenost” naselij in jo vključiti v oblikovanje “središčnosti”, na nivoju stavbe pa kako arhitekturne značilnosti gorenjskega tipa prilagoditi sodobnim zahtevam, ne da bi pri tem izgubile svojo prostorsko logiko. Ne smemo neposredno prenašati, zgolj “lepiti”, oblikovnih elementov na sodoben volumen stavbe, temveč moramo analizirati osnovna načela gorenjske arhitekture; kako so lokalne danosti, kot so prostorska organizacija, materialnost, orientacija, odnos do naravnega okolja in prilagoditev podnebnim razmeram, vplivale na njegovo oblikovanje.

Problem

V zadnjih desetletjih so slovenska naselja doživela velike spremembe, ki so zabrisale sledi preteklih principov gradnje, kar se neposredno odraža na razvoju podeželske arhitekture. Prostorska organizacija, ki je bila nekoč oblikovana z naravnimi danostmi, se je umaknila sodobnim urbanističnim predpisom, ki manj upoštevajo lokalni kontekst.

Težava ni v uporabi novih tehnologij in materialov, ampak v tem, da arhitektura, kot tudi razvoj naselbinske strukture, pogosto ne izhaja iz prostorskih in podnebnih značilnosti okolja. Vprašanje je torej, kako ponovno vzpostaviti odnos med arhitekturo in krajino, ne da bi pri tem zapadli v nostalgичno posnemanje preteklosti. Naloga ne zagovarja rekonstrukcije tradicionalnih oblik, ampak raziskuje, ali lahko načela regionalne arhitekture služijo kot podlaga za sodobne prostorske rešitve.

Teza

Sprememba funkcionalnosti odprtih površin, uvajanje trajnostne mobilnosti in vpeljava družbenih programov v središču naselja omogočajo postavitev temeljev za preobrazbo kraja. S tem vplivajo na možnosti razvoja prenosa stavbnih značilnosti na sodobne stavbe, pri čemer ne gre le za ohranjanje vizualne podobe tradicionalne arhitekture, temveč za smiselno reinterpretacijo njenih prostorskih načel v luči spreminjajočih se funkcionalnih, družbenih in okoljskih potreb.

Koncept

Moj koncept projekta ustvarjanja “središča” v Naklem združuje načela trajnosti, ohranjanja dediščine in povezanosti skupnosti v harmonično celoto. Projekt temelji na treh enotah. Eno predstavlja zasebna parcela (FRAGMENT 2), kjer bo izvedena prenova dveh starih stavb, poleg prenove že obstoječih objektov, pa bo zgrajen tudi nadstrešek, ki bo tej enoti, skupaj z ostalima objektoma, povrnil vlogo dvorišča v značilni obliki črke U. Na drugi strani lokacije bo objekt (FRAGMENT 3), ki bo v prtiličju služil kot trajnostni mobilnostni center in bo ponujal javne storitve kot so informacije o trajnostni mobilnosti, izposoja in popravila koles ter prodaja avtobusnih kart, v prvem nadstropju pa bo stanovanje. Omenjena zasebni celek in mobilnostni center se bosta povezala s krožno potjo (FRAGMENT 1), ki poteka mimo cerkve, svoje enote, in tako ustvarila “središče”, ki promovira trajnostno mobilnost in skupnostni značaj.

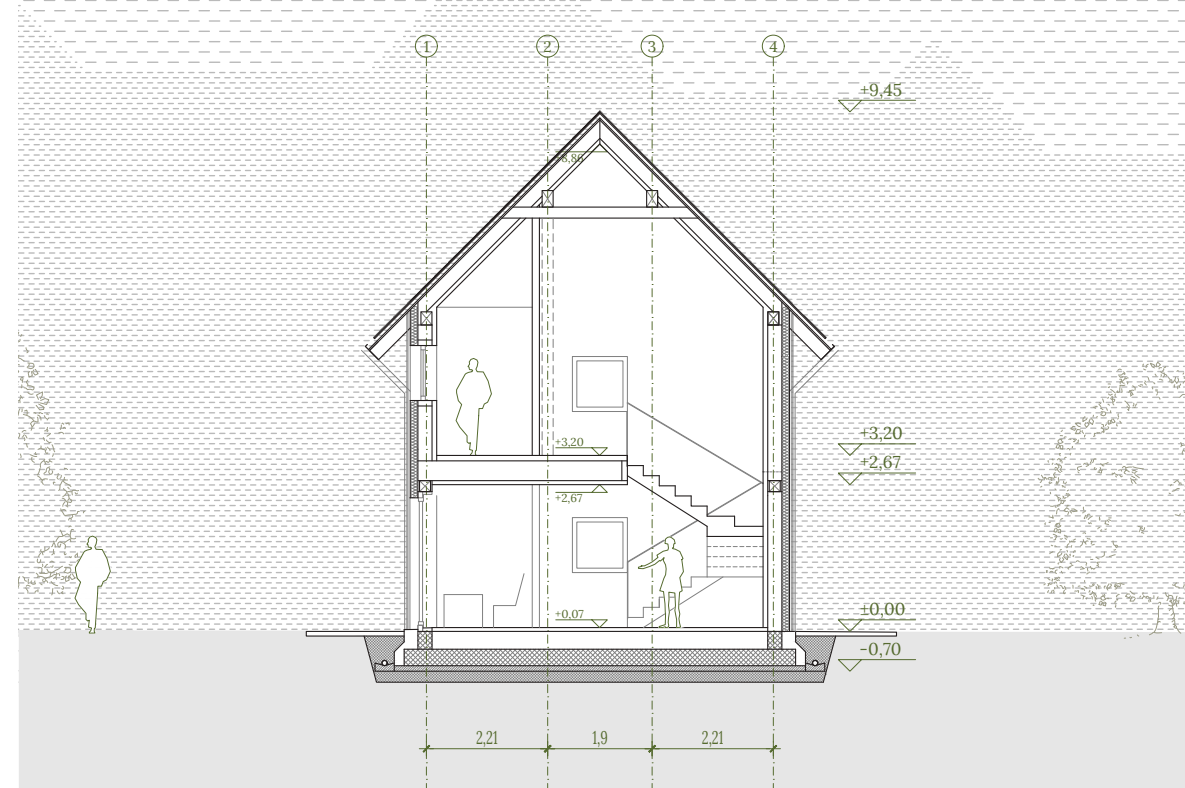
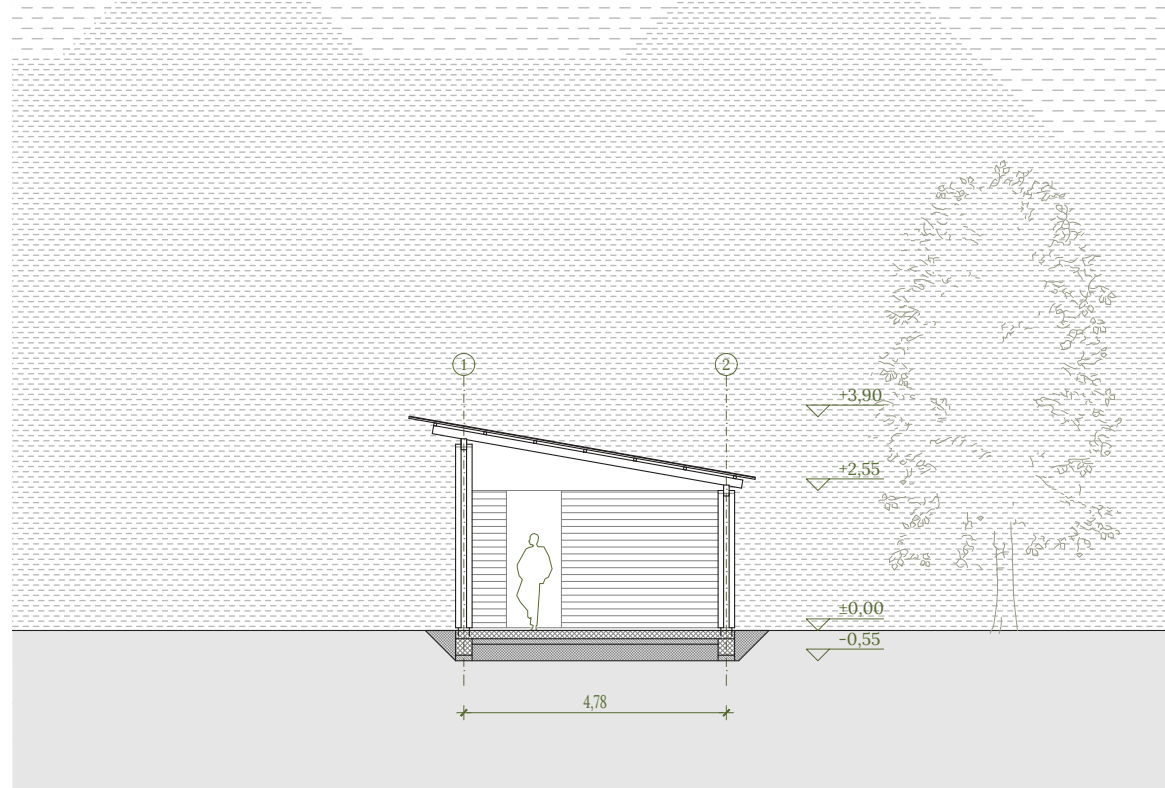
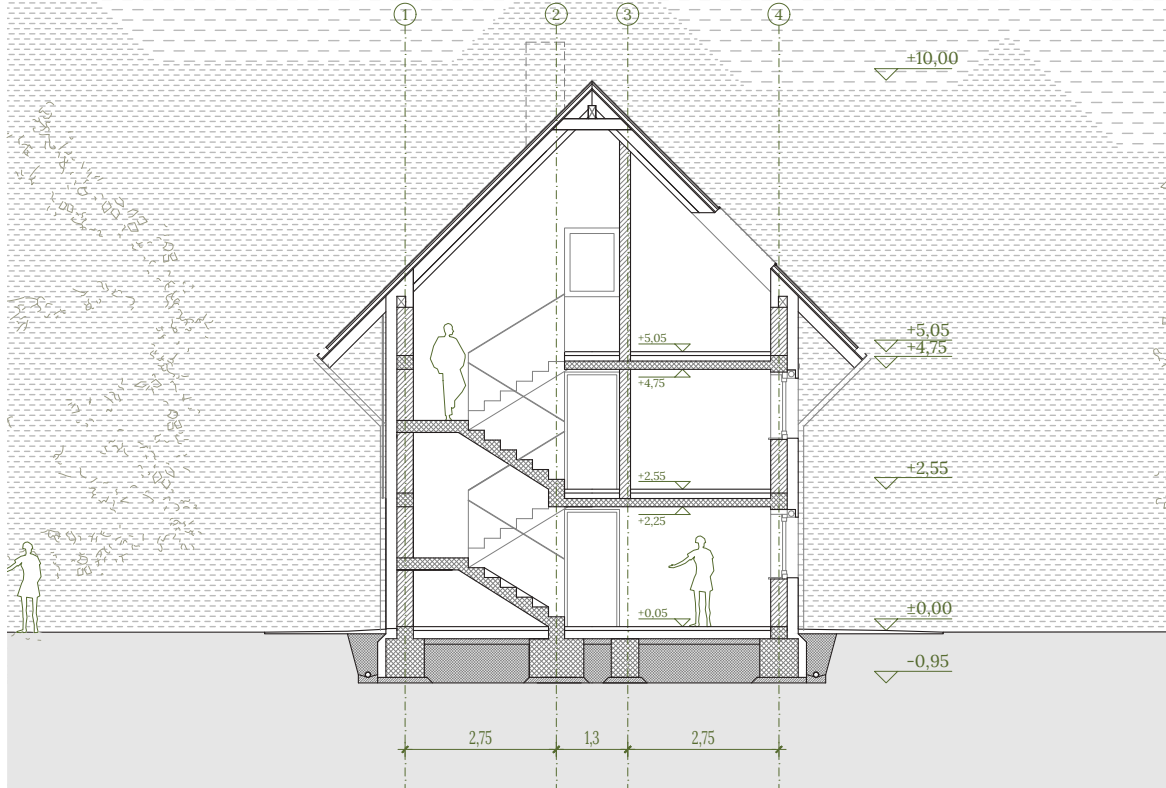
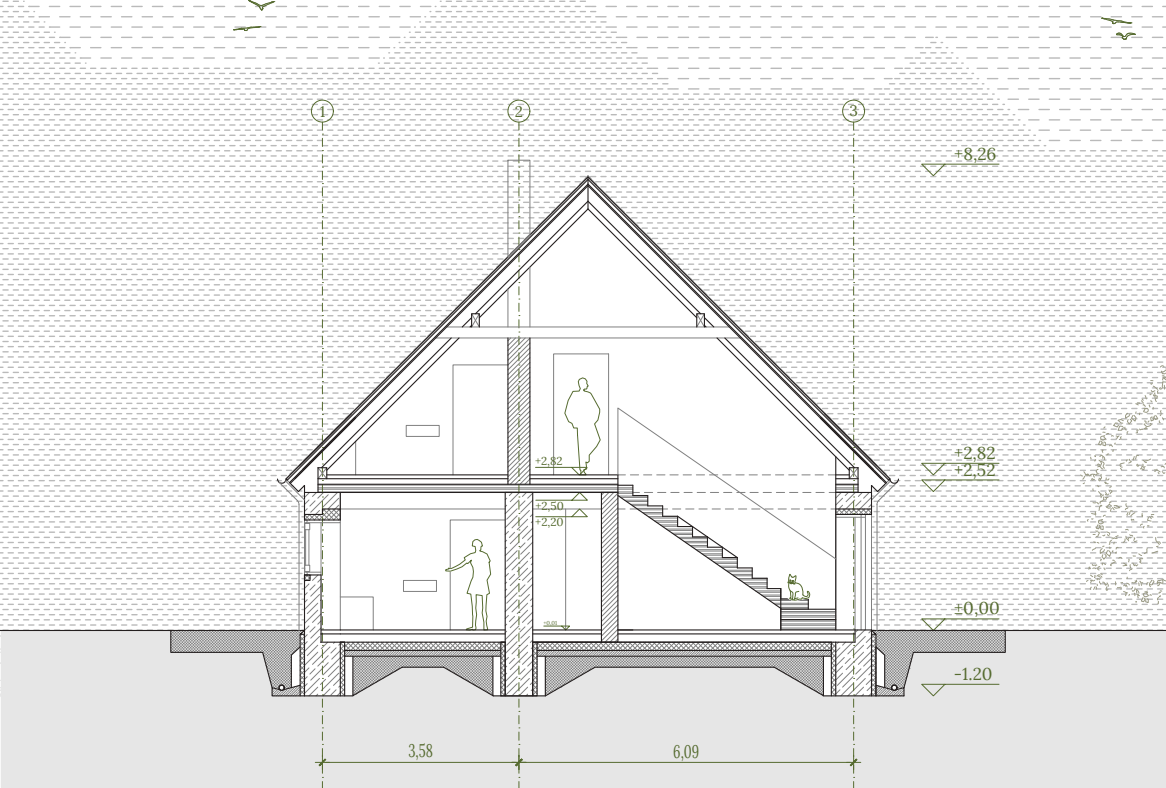
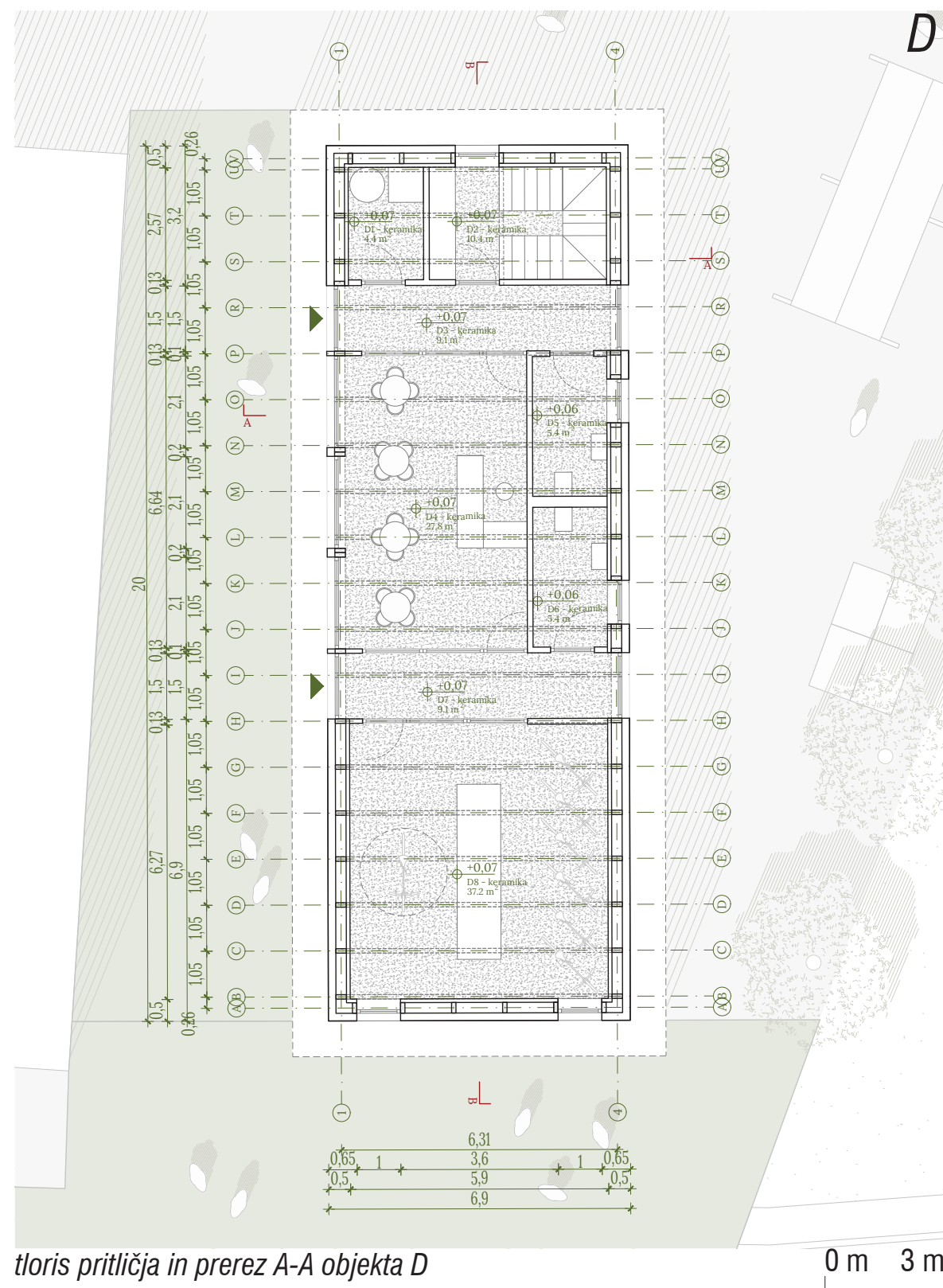
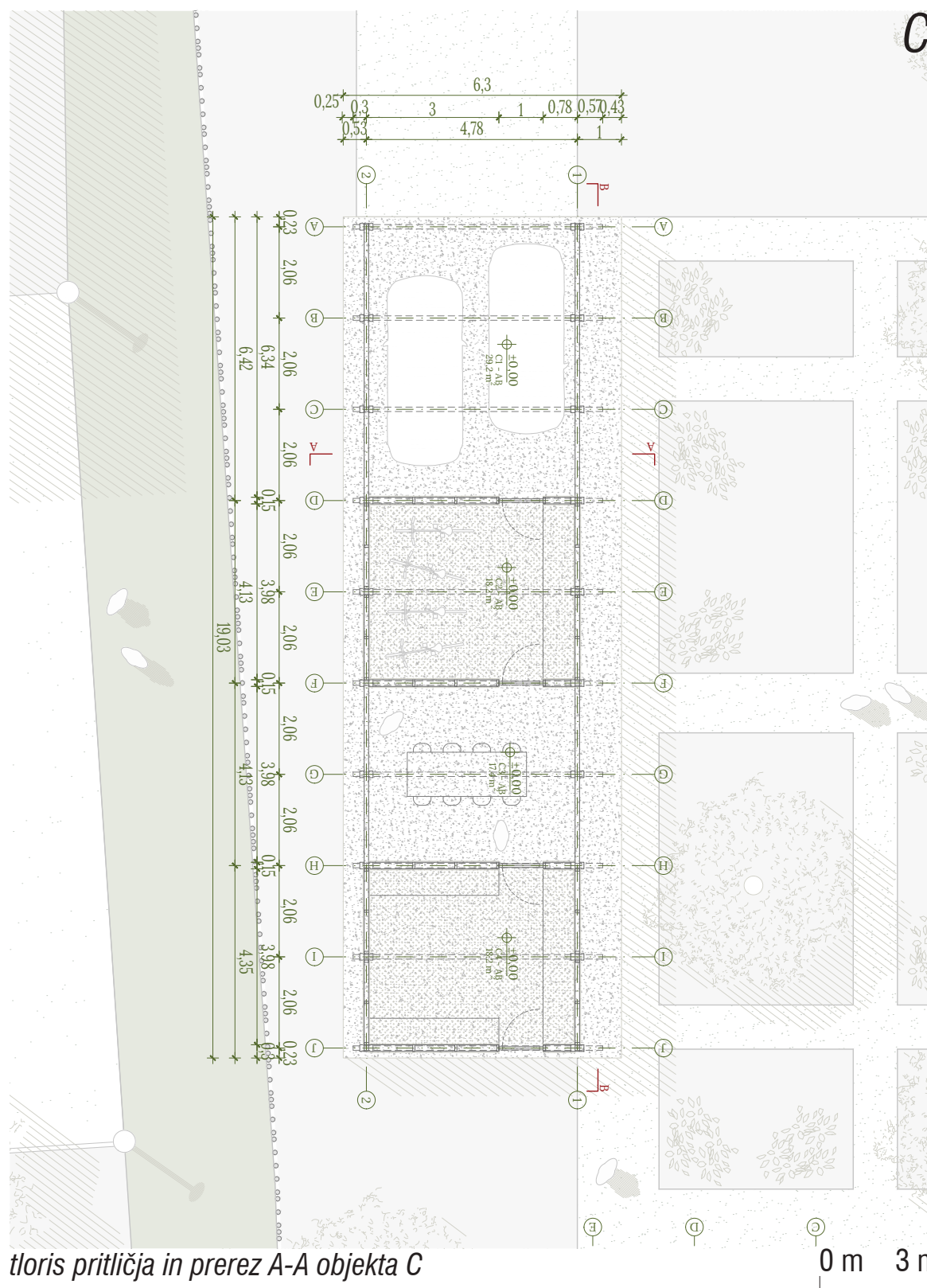
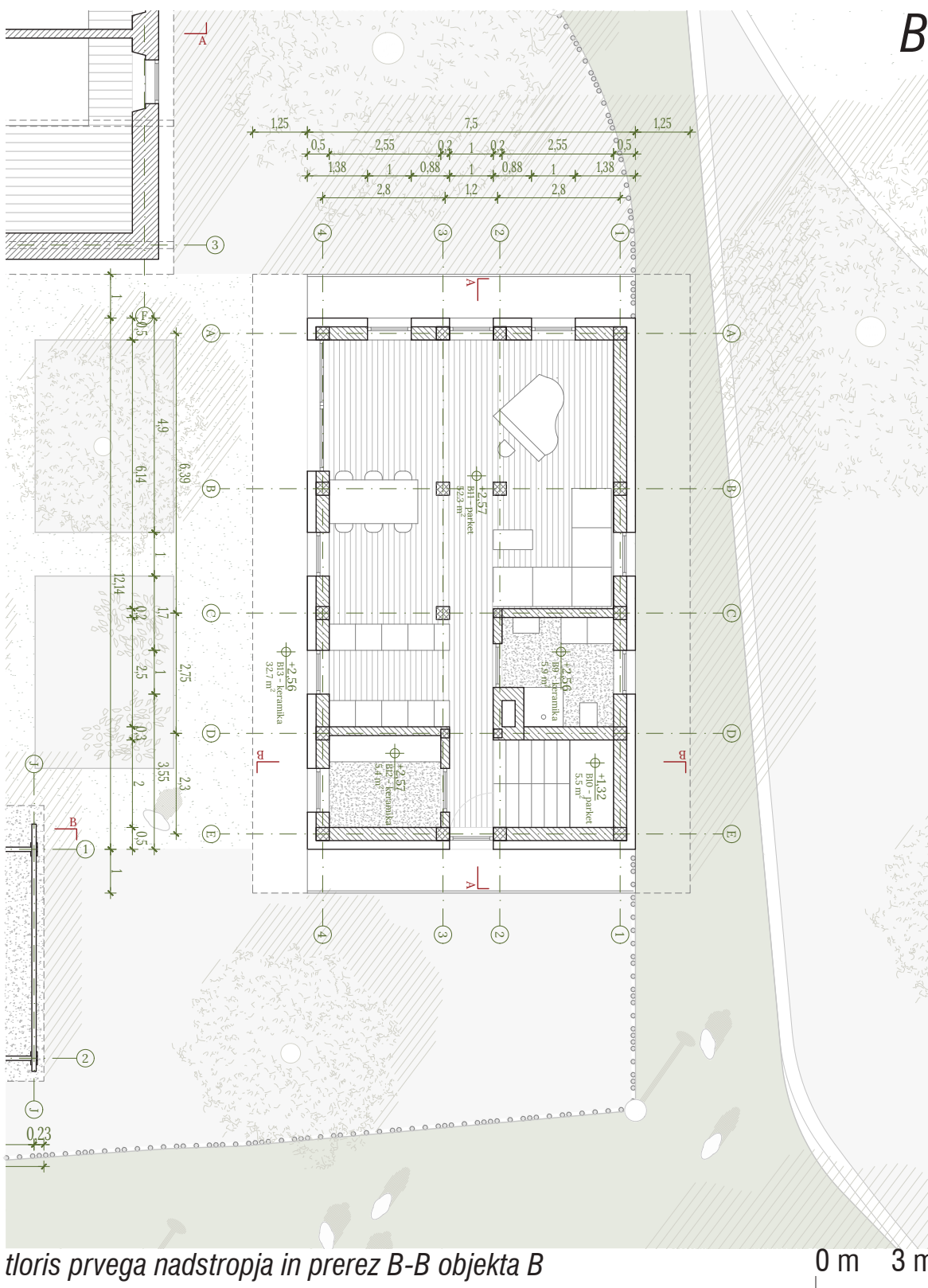
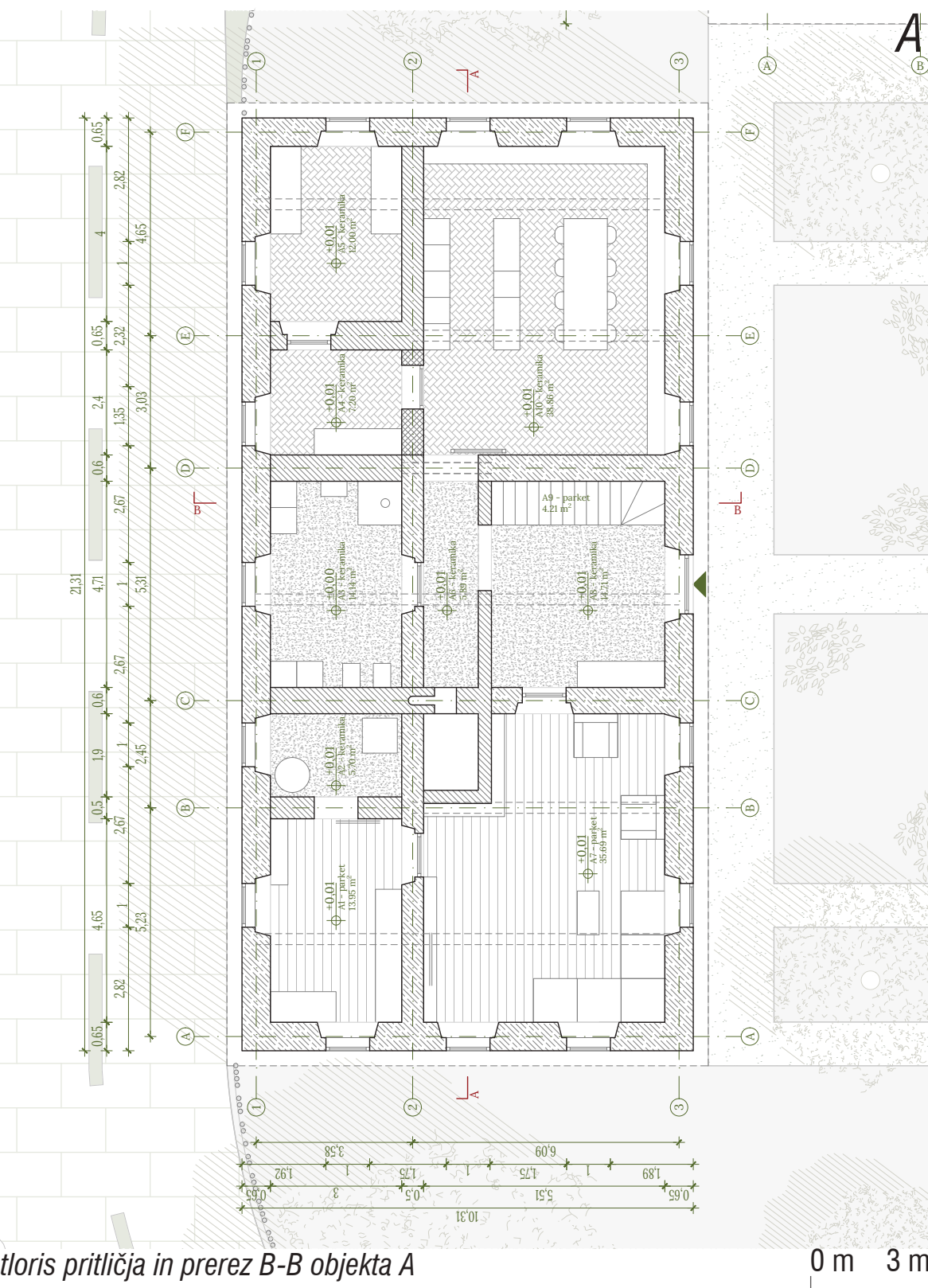
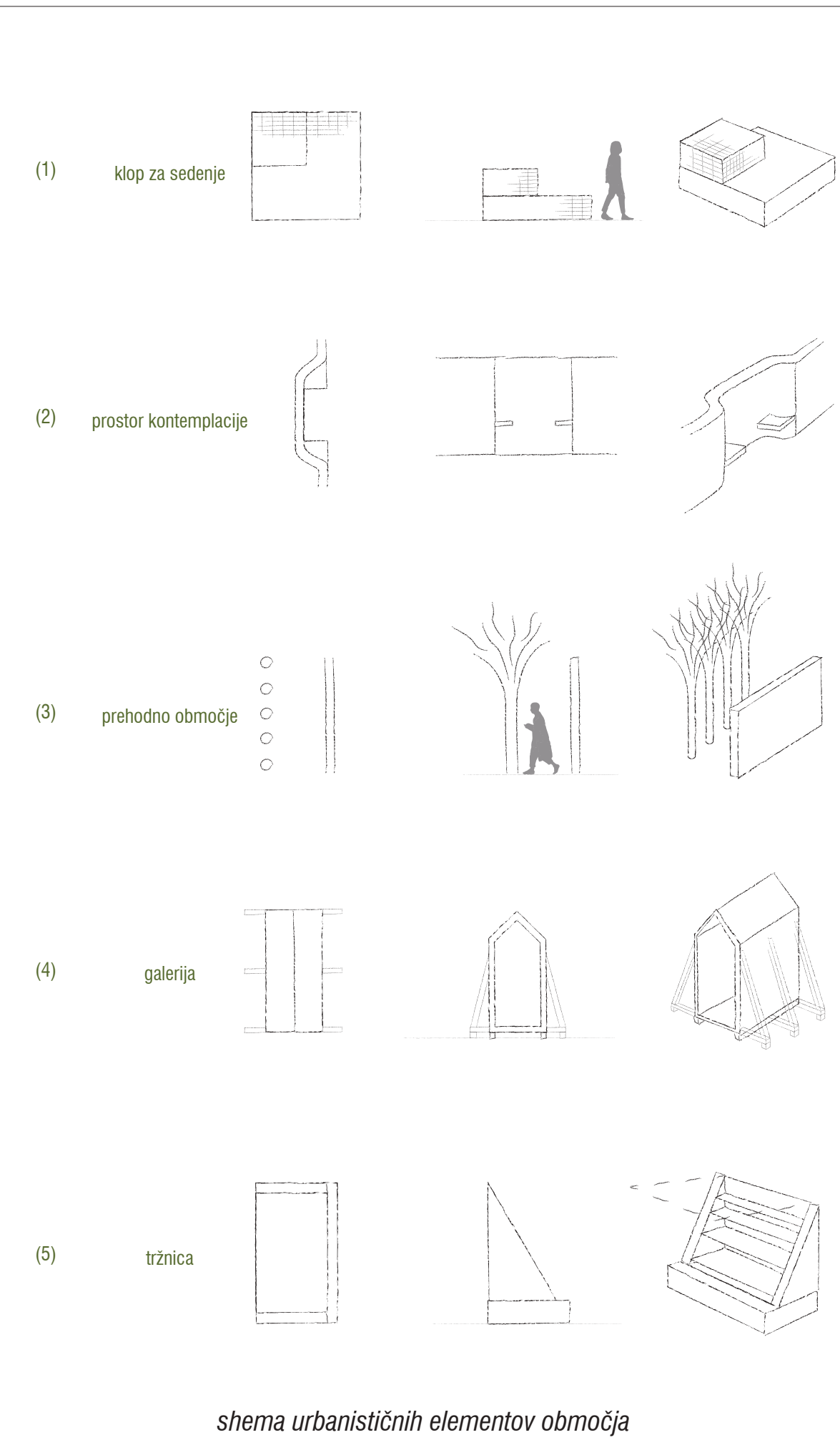
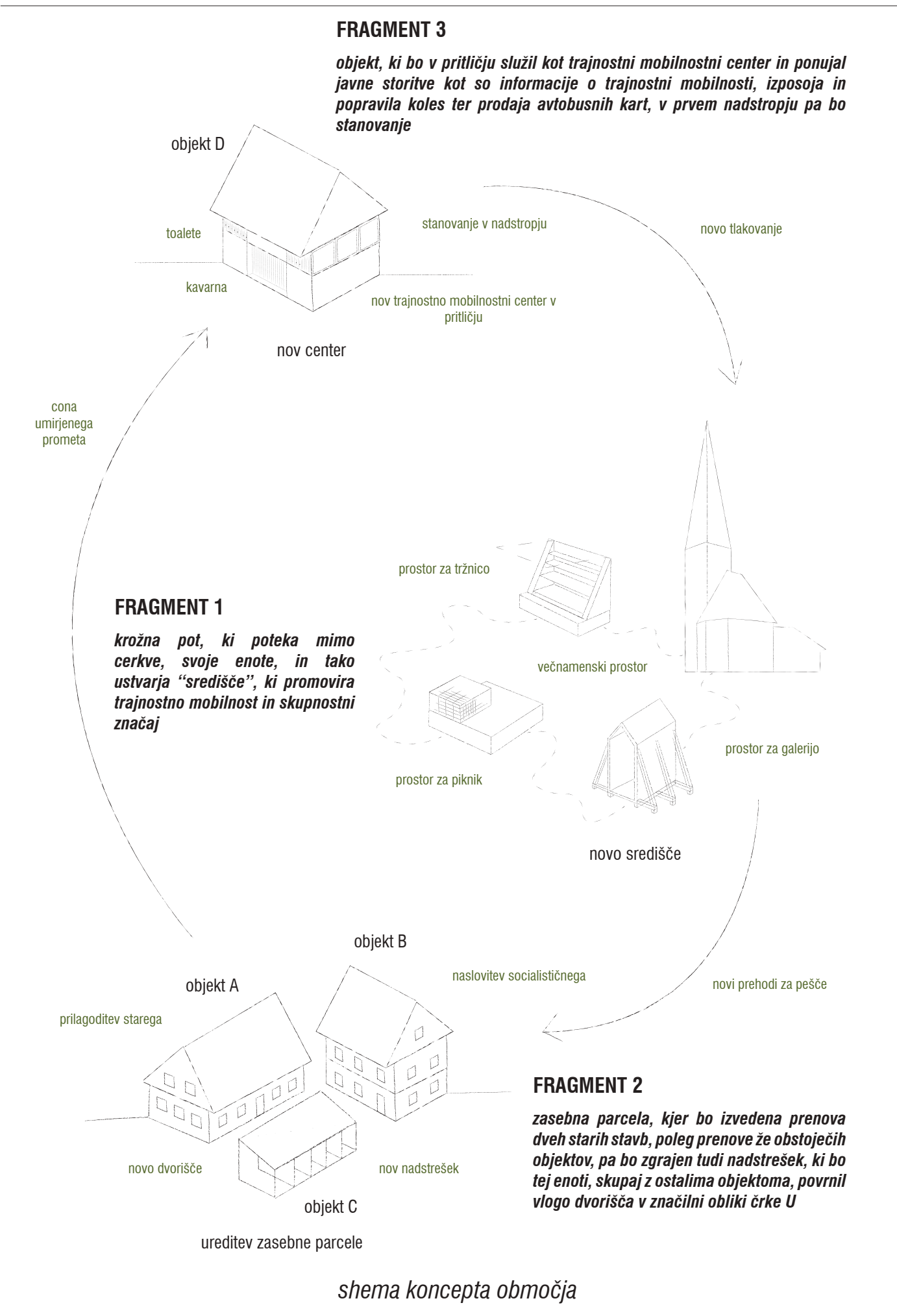
Vijugasta pot, ki povezuje celotno območje, prioritizira pešce in kolesarje ter umirja motorni promet z ukrepi, kot sta novo tlakovanje in cona umirjenega prometa. Pred cerkvijo revitaliziran trg z novim tlakovanjem, zelenjem, svetili in klopmi ustvarja prijeten prostor za druženje. Dodani vrtovi in velika listnata drevesa izboljšujejo kakovost življenja, nudijo senco in zasebnost. Upodobitve ljudi, ki se sprehajajo, kolesarijo ali posedajo, oživljajo vizijo živahnega in povezanega Nakla.

Koncept bogati in oblikuje Naklo v kraj, kjer tradicija, trajnost in skupnost soobstajajo v ravnesju – v prostor, ki diha s potrebnimi ljudi in narave.

tloris prtiličja nove situacije

0 m 14 m

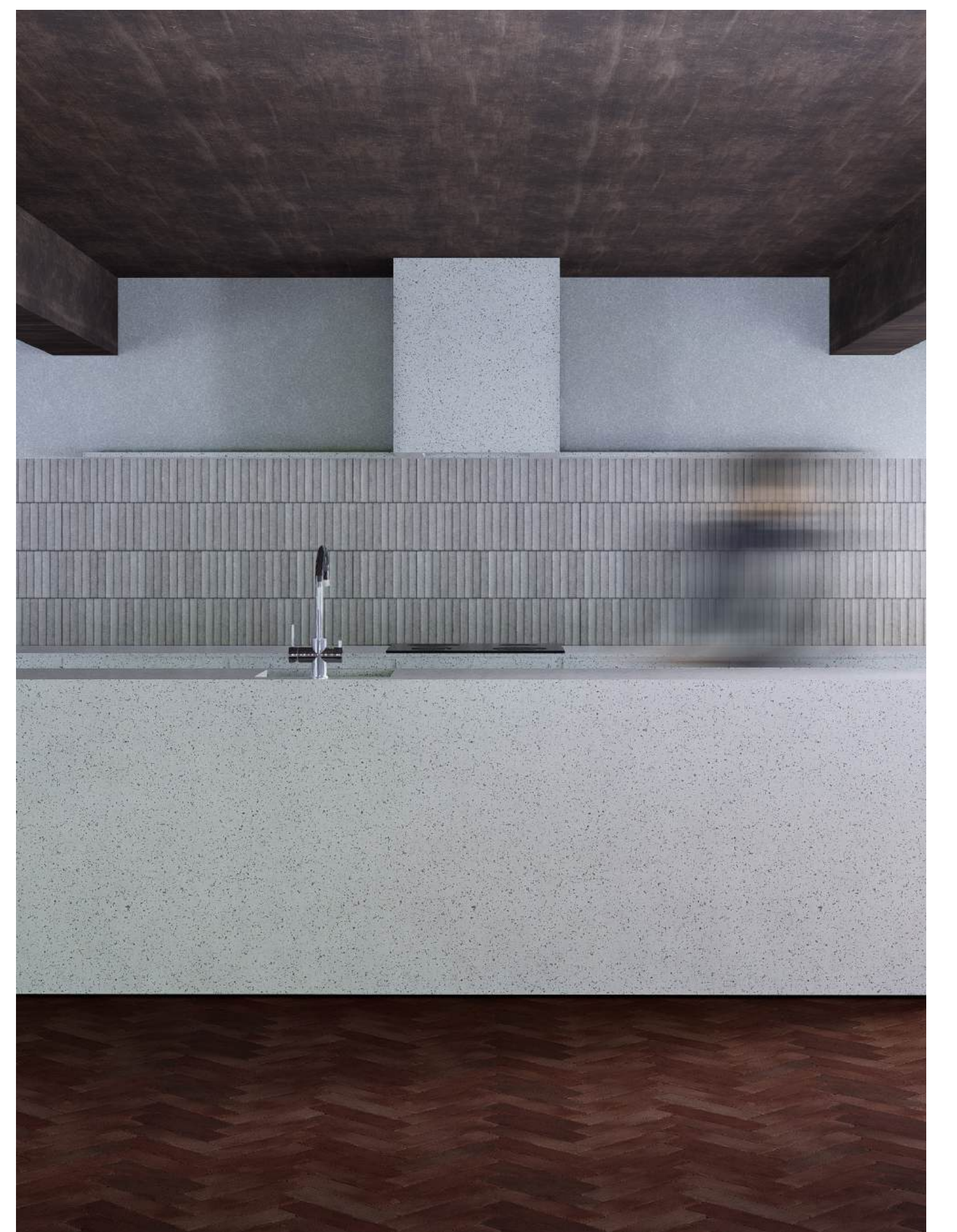
aksonometrija lokacije

vizualizacija objekta A - soba

vizualizacija objekta D - pogled na cerkveni trg

vizualizacija objekta A - kuhinja

vizualizacija objekta D - trajnostno mobilnosti center

vizualizacija fragmenta 2 (zasebna parcela) s krožno potjo